

В організаційно-правовому аспекті, з огляду на європейський досвід, вважалося б за доцільне розглянути питання щодо створення самостійного та незалежного міжвідомчого національного центру інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів, який визначав би та розвивав правову базу щодо забезпечення розвитку інформаційного та телекомунікаційного забезпечення всіх ланок правозастосовної та правозахисної діяльності; сприяв би впровадженню інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій; забезпечував супроводження єдиного автоматизованого архіву даних та єдиної телекомунікаційної мережі правоохоронних органів з негайним наданням необхідної інформації на будь-якому рівні, та водночас реєстрацією інформації, внесеної будь-яким територіальним правоохоронним підрозділом.

У основу концепції створення Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів в Україні мають бути покладені: функціонування баз даних з концентрацією інформації стосовно правопорушників та правопорушень; осіб, транспорту, предметів, що розшукуються; біометричних даних, як встановлених осіб, так і зразків, що вилучені при огляді місця правопорушення; нормативно визначеної інформації про юридичних та фізичних осіб; рішень, що приймаються у судах по кримінальних провадженнях і т. ін.; функціонування аналітичних та статистичних інформаційних систем; комплексність інформаційного обслуговування всіх правоохоронних органів у режимі електронної телекомунікації в умовах реального масштабу часу. До принципів дії зазначеної системи повинні бути закладені можливості оперативного міжвідомчого інформаційного обміну, як у межах правоохоронної системи країни, так і в умовах інтеграції до аналогічних європейських систем.

Із застосуванням міжнародного досвіду необхідно створити налагоджений механізм для централізації, інтеграції, систематизації та аналізу інформаційного ресурсу правоохоронної діяльності з метою його своєчасного та ефективного використання в оперативно-розшуковій, криміналістичній та слідчій діяльності, а також провести заходи, спрямовані на уніфікацію та стандартизацію інформаційно-пошукових, аналітичних та статистичних інформаційних систем, що на цей час діють у правоохоронних органах України, та які набули позитивного досвіду у застосуванні, з метою їх інтеграції до Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів, а також покладення наявної в них інформації в основу створення банків даних зазначеної Єдиної системи. Крім того, доцільно створити Єдиний реєстр суб'єктів Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів (власників інформації та користувачів з числа посадових осіб правоохоронних органів та їх підрозділів), із запровадженням різного рівня доступу та об'єктів системи врегульованою ієрархією загального переліку електронних інформаційних ресурсів та даних.

Впровадження Єдиної комп'ютерної інформаційної системи правоохоронних органів при застосуванні телекомунікаційних мережевих технологій та її подальша інтеграція до європейської системи інформаційно-аналітичного забезпечення дозволить ефективно використовувати посадовими особами правоохоронних органів України у своїй практичній діяльності, у тому числі в протидії тероризму та транснаціональної злочинності, інформаційні ресурси зі сфери діяльності інших державних і міжнародних структур і реалізацію доступу до них; забезпечити повноту, достовірність і своєчасність отримання інформації незалежно від місця її формування; застосувати уніфіковані засоби і методи забезпечення безпеки інформації в єдиному інформаційному просторі.

Таким чином, напрямом удосконалення з боку держави упорядкування суспільних відносин у сфері інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні, є комплексний підхід до систематизації на рівні кодифікації, стандартизації та уніфікації як правил, що встановлюють порядок формування та ведення інформаційного ресурсу, так і самого інформаційного ресурсу як об'єкта правових відносин, із залученням ресурсів приватного, громадського секторів, інвестицій та застосуванням позитивного міжнародного досвіду, з метою задоволення інтересів суб'єктів цих відносин, їх розвитку та інтеграції до європейської системи інформаційного забезпечення правоохоронних органів.

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Албул С.В., перший проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, Заступник голови Всеукраїнської асоціації науковців та фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності

Розвідка виступає однією з функцій оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України. Реалізується розвідувальна функція шляхом використання системи розвідувальних, пошукових, інформаційно-аналітичних заходів, у т.ч. із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів, спрямованих на своєчасне запобігання, виявлення і нейтралізацію реальних та потенційних загроз національним інтересам України від злочинності [1, с. 41]. Розвідувальну функцію оперативні підрозділи реалізують і під час досудового розслідування, виконуючи доручення слідчого щодо проведення НСРД. Гарантією забезпечення законності під час реалізації розвідувальної функції виступає прокурорський нагляд.

Стаття 14 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачає, що прокурор, здійснюючи нагляд за ОРД, зокрема під час реалізації її розвідувальної функції: безперешкодно входить в усі при-

міщення органів, які проводять ОРД; вимагає для перевірки розпорядження, інструкції, накази та інші акти щодо ОРД, оперативно-розшукові справи, реєстраційні, облікові, звітні, статистичні, аналітичні документи та інші відомості щодо здійснення ОРЗ; доручає керівникам відповідних органів проведення у підвідомчих їм підрозділах перевірок з метою усунення порушень закону; дає письмові вказівки про проведення ОРЗ з метою попередження та виявлення злочинів, про розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від відбування кримінального покарання, безвісно відсутні; дає згоду на продовження строку проведення ОРД; отримує пояснення щодо порушень вимог закону від посадових осіб органів, які проводять ОРД; перевіряє скарги на порушення законів органами, які проводять ОРД, з ознайомленням у необхідних випадках з оперативно-розшуковими матеріалами; скасовує незаконні постанови про заведення або закриття ОРС, зупинення або поновлення ОРД чи про інші рішення, що суперечать закону; вживає заходів щодо усунення порушень законності під час проведення ОРД і щодо притягнення винних до встановленої законом відповідальності; опротестовує незаконну постанову суду про дозвіл або відмову на проведення ОРЗ [7]. Реалізація цих повноважень є засобом здійснення нагляду.

У свою чергу, чинний КПК передбачає, що рішення про проведення НСРД приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених КПК, – слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором [2, с. 213]. При цьому, прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення НСРД. Виключно прокурор має право прийняти рішення про проведення такої НСРД, як контроль за вчиненням злочину [5, с. 173].

Загалом, прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений: мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, НСРД, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК України; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та НСРД відповідним оперативним підрозділам; погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, НСРД, інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК, чи самотійно подавати слідчому судді такі клопотання [4, с. 41].

Ми погоджуємося з науковцями, які вказують, що аналіз сутності НСРД, що передбачені главою 21 КПК, дає підстави для висновку, що у правоохоронній практиці нашої держави всі вони виникли та розвивалися як оперативно-розшукові заходи [3, с. 112]. Специфіка прокурорського нагляду під час реалізації розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності полягає в тому, щоб дати оцінку законності конкретного оперативно-розшукового заходу з погляду правової обґрунтованості його здійснення, не вдаючись при цьому до його технології, яка не входить до об'єкту і предмету прокурорського нагляду [6, с. 126]. Все те саме можна сказати і про прокурорський нагляд за проведенням НСРД.

Аналіз положень ст. 36 КПК України та п. 4.3 розд. 5 «Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» [8], свідчить, що в межах кримінального провадження прокурорський нагляд за діяльністю оперативних підрозділів здійснюється у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Адже документи, оформлені за результатами виконання конкретного доручення обов'язково надсилаються прокуророві. Їх аналіз дає змогу не лише зробити висновки щодо наявності або відсутності в діях осіб ознак складу злочину, а й оцінити відповідність дій оперативних працівників змісту доручення та ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД. Зокрема, це стосується проведення таких дій лише у визначених місцях, ступеня втручання у приватне спілкування, у межах терміну дії ухвали слідчого судді, використання лише тих засобів, що передбачені ухвалою та дорученням, або без них. Як справедливо вказує М.Л. Грібов, зіставлення документів оперативного підрозділу з іншими матеріалами кримінального провадження надає можливість прокуророві переконатися, що НСРД проводилися на законних підставах і саме щодо тих осіб, які були визначені в клопотанні, ухвалі слідчого судді та дорученні [4, с. 42].

На підставі викладеного можна, на нашу думку, стверджувати, що прокурор в ОРД, як і у кримінальному провадженні, здійснює процесуальне керівництво. Отже, таке керівництво можна вважати формою прокурорського нагляду під час реалізації розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності.

Постає питання щодо співвідношення понять «нагляду» та «контролю» за реалізацією розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності. У працях науковців має місце повне або часткове оточення цих понять. Проте нам видається слушною позиція вчених, які чітко розмежовують поняття контролю і нагляду. Ми погоджуємося з твердженням М.Л. Грібова, який вказує, що нагляд, на відміну від контролю, завжди здійснюється зовні, стосовно об'єктів інших систем, тоді як контроль може здійснюватися і всередині системи [4, с. 43]. Нагляд як спосіб забезпечення законності полягає постійному, систематичному, спостереженні спеціальними державними органами за діяльністю не підлеглих їм органів або осіб з метою вияв-

лення порушень законності [4, с. 45]. Контроль, навпаки, передбачає оцінювання з позицій доцільності, раціональності.

Аналіз точок зору науковців дозволяє дійти висновку, що нагляд за діяльністю оперативних підрозділів щодо реалізації розвідувальної функції ОРД можна розглядати як систематичне спостереження уповноваженими державними органами, що не здійснюють ОРД, за роботою вказаних підрозділів та їх посадових осіб з метою забезпечення законності. У свою чергу, контроль за діяльністю оперативних підрозділів щодо реалізації розвідувальної функції ОРД є складовою управління, яка відповідає систематичній перевірці відповідності функціонування, організації роботи оперативних підрозділів законам та підзаконним нормативно-правовим актам, прийнятим управлінським рішенням, принципам раціональності, доцільності тощо. Таким чином нагляд за діяльністю оперативних підрозділів щодо реалізації розвідувальної функції ОРД має здійснюватися прокуратурою, а контроль – відомствами, підрозділи яких уповноважені на проведення ОРД.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що сутність прокурорського нагляду під час реалізації розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України полягає в тому, щоб надати оцінку законності конкретної дії з погляду правової обґрунтованості її здійснення, не вдаючись при цьому до її тактики, яка не входить до об'єкту і предмету прокурорського нагляду.

Література:

1. Албул С.В. До питання визначення сутності розвідувальної функції органів внутрішніх справ / С.В. Албул // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2015 р., м. Дніпропетровськ). – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2015. – С. 39-42.
2. Албул С.В. Кримінальний процес України: навчальний посібник / С.В. Албул, С.Л. Деревянкін, О.В. Поліщук – Одеса: ОДУВС, 2015. – 476 с.
3. Водько Н.П. Формирование политики противодействия уголовным правонарушениям в Украине (оперативно-розыскной аспект): монография / Н.П. Водько. – Одесса: Феникс, 2015. – 572 с.
4. Грібов М. Прокурорський нагляд за діяльністю оперативних підрозділів з виконання доручень на проведення негласних слідчих (розшукових) дій / М. Грібов, В. Соколовий // Вісник Прокуратури. – 2014. – № 10. – С. 41-48.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI : за станом на 22. 12. 2014 р. – К.: Алерта, 2014. – 304 с.
6. Погорецький М. А. Повноваження прокурора при здійсненні нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю / М. А. Погорецький // Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 2–3 жовтня 2006 р. – К.: Вид-во Ген. прокуратури України; Акад. прокуратури України, 2007. – С. 124–127.
7. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 18. 02. 1992 р. № 2135-XII із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 19. 11. 2012 р. № 3412-17. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
8. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [Текст] : наказ Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.